

[Hartvig Frisch.]
af Madvigs Garantier, hvoraf den første lyder saaledes:

„Naar der ikke er bevilget mere, saa faar man ikke mere.“

Jeg tror, at en saadan Naivetet hos en Minister vil ikke kunne tænkes mere, og der er altsaa udrettet noget i det danske Folk efter 78 Aars Teaterdebatter.

Naar jeg nu har fremdraget dette første Spor af det kongelige Teaters Stilling indenfor vor konstitutionelle Historie, er det, fordi jeg føler Trang til i Anledning af dette Lovforslag at søge noget nøjere at belyse, hvad der er de historiske Forudsætninger for hele det usalige Teaterproblem, som har slæbt sig ned gennem vor Historie i snart 78 Aar. I al Korthed sagt er Sagen jo den, at Teatret, det saakaldte kongelige Teater, er en Rest fra Enevælden; det var med sin Ballet, sit Kapel og sin Opera et ganske typiskAttribut til den kongelige Residens, oprindelig indrettet til „Hoffets Divertissement og Plaisir“. Men det var desuden ogsaa en Skueplads, en dansk Skueplads, som allerede under Enevælden havde udviklet sig til at blive den eneste offentlige Platform for dansk national Tale. Man fortæller f. Eks., at der i Fyrreerne var en Tysker her i København, som udtrykte sig saaledes, at det var en dejlig By, for dér talte og forstod alle Mennesker Tysk, og saa tilføjede han: Ja, der er et kongeligt Teater, men dér taler de kun Dansk. Dette giver i høj Grad Situationen, som den var, for vi maa ikke glemme, at hele vort Hof, hele vor Tradition i den gamle Helstat var i den Grad præget af Tysk, at dér havde den danske Skueplads en Betydning. Naar man skal forstaa, hvordan vi er kommet ind i hele dette Problem, maa man erindre, at Teatret under den vaagnende nationale Strid var det første offentlige Forum, hvor Dansken lød. Det er nemlig Forklaringen paa, at den danske Rigsdag i Halvtredserne paa en Tid, hvor der ellers i høj Grad blæste en liberalistisk Vind, alligevel gik ind paa at overtage det gamle Hofteater og gøre det til et Statsteater eller, som man med god Grund den Gang kaldte det, et Nationalteater. Det kommer saa tydeligt frem i en Ytring, som jeg vil citere, af gamle C. V. Rimestad, i Anledning af en af disse talrige Teaterdebatter paa det gamle Christiansborg:

„Da jeg har den Overbevisning, at det ikke nytter, at et Folk har al mulig Dannelse og Rigdom, naar det mister sin Nationalitet, er det, jeg kæmper for at beholde Teatret i dets nuværende Skil-

kelse, ikke i den Tro, at det, fordi det gik over i private Hænder, skulde miste noget af sin Dygtighed i andre Retninger, men fordi jeg tror, at det da vilde gaa til Grunde som Nationalteater.“

Det er jo ganske typisk for Tankegangen, det var Halvtredsernes Tankegang, da vi lige kom ind under denne danske nationale Samling med Opgøret med Helstaten, og det er det, der er Forklaringen paa, at man den Gang alligevel blev hængende ved dette gamle Hofteater. Det er for Resten ganske betegnende, at det gjaldt egentlig kun Skuespillet, de andre Kunstarter var man allerede lidt mere betænkelig ved, specielt Balletten. Allerede Ree udtaler f. Eks.:

„Er Balletten national? — den bruger jo Benene, ikke Tungen.“

Det er meget betegnende, for det er klart, at det var egentlig kun den danske Skueplads, som Befolkningen nærrede saa stærke Følelser for, at man blev nødt til at overtage den.

Det var altsaa som Nationalteater, den kongelige Scene under den frie Forfatning reddede sig ind under Statens Varetægt, men da man ikke samtidig kunde bekvemme sig til at gøre Skridtet fuldt ud, blev det kun en halv Ordning, som Rigsdagen ustandselig maatte blande sig i for, som Tscherning en Gang har sagt, at „diskutere om Vattet til de forlorne Lægge“. Det har unægtelig fyldt mange Debatter her i Rigsdagen.

Man er da heller aldrig hidtil kommet til en klar Ordning, og hele det saakaldte kongelige Teater er derfor stadig et Rudiment fra Enevælden. Heri ligner denne Institution paa en ejendommelig Maade en anden Institution, der er fortsat fra Enevælden, som den højtærede Undervisningsminister et Par Gange dels i sin Fremsettelsestale, dels i de i Dag fremsatte Bemærkninger har henvist til. Jeg tænker hermed paa den danske Folkekirke, den saakaldte Folkekirke, som jo er en faktisk Statskirke, en direkte Fortsættelse af den gamle lutherske Fyrstekirke. Da Grundloven blev givet, var det en nødvendig Forudsætning, at denne Forbindelse maatte ophøre, og der blev jo ogsaa indsat en Løfteparagraf derom. Men heller ikke her, saa lidt som overfor det kongelige Teater, naaede man til at tage et klart Standpunkt, og derfor slæbte det sig videre. Det er interessant, at der netop i disse Aar sidder en Kommission om dette samme Spørgsmaal, der lige saa vel som Teatret hører til Enevældens Bo, og Ligheden er paa mange Maader ganske slaaende: Vi har for Kirkens Vedkommende en Masse Bygninger, som